

Seminář z úvodu do studia ruštiny I

Mgr. Kristýna Křížová

183958@mail.muni.cz

Jazykověda

- ❑ **lingvistika = z řec. lingua, dřívější termín jazykospyt**
- ❑ **věda o lidském jazyce**
- ❑ **společenská (humanitní) věda**
- ❑ **součást filologie (jazykověda + literární věda)**
- ❑ **jako moderní věda se rozvíjí od zač. 19. st.**

Předmět lingvistiky

Jazyk

- ☐ funkce
- ☐ stavba
- ☐ historie (vývoj a tendence)
- ☐ vztah k ostatním jazykům
- ☐ vztah k jeho uživatelům

Základní metodologické přístupy k jazyku

Definice jazyka

■ *„Jazyk je univerzální dorozumívací prostředek celospolečenské povahy, nástroj myšlení a prostředek sloužící k ukládání lidských zkušeností a k rozvíjení národních kulturních tradic. Má systémový a znakový charakter.“*

Definice jazyka

- základní funkce jazyka – dorozumívací (sdělovací, komunikativní)
- celospolečenský jev – majetek celého jazykového společenství
- jazyk – nástroj myšlení – jazyk je nástroj, jímž se zobecňuje myšlení a předává se dále

Definice jazyka

- jazyk jako prostředek k ukládání celospolečenských a vůbec lidských zkušeností – předávání dalším generacím, ukládání zkušeností v psané podobě jazyka → význam jazyka ve škole, rodině, práci a v životě vůbec
- systémový a znakový charakter

Ferdinand de Saussure

- ☛ švýcarský jazykovědec
- ☛ zakladatel strukturalismu (jazyk = systém, jehož jednotlivé části nelze zkoumat odděleně od funkcí, které v systému zastávají)
- ☛ jako první uplatňuje synchronní přístup
- ☛ jeho žáky vydáno dílo *Kurs obecné lingvistiky*

Základní metodologické přístupy k jazyku

Synchronie x diachronie

- teoretické základy synchronního a diachronního přístupu ke zkoumání jazyka – konec 19., poč. 20. st. **F. F. Fortunatov, J. A. Baudouin de Courtenay, Ferdinand de Saussure**
- vlastnost jazyka – proměnlivost v čase (neologismy, archaismy, historismy)

Synchronní popis jazyka

- synchronie (z řec. sýn + chrónos = současně, ve stejnou dobu)
- popis konkrétního stavu jazyka v jednom stádiu jeho vývoje, pohlíží na jazyk jako na statický systém
- zkoumání jazyka v určitém období jako souhrnu jevů koexistujících na ose současnosti
- tento přístup využívá popisná jazykověda – cíl = popis daného jazyka (popis všech jazykových jevů, jak spoluexistují a jak se využívají v dané společnosti v určitém konkrétním období jejího vývoje)
- např. fonologie

Diachronní popis jazyka

- ❶ diachronie(z řec. diá + chrónos = skrze čas, vývoj)
- ❷ studium historického vývoje jazyka, popis a srovnávání jednotlivých etap tohoto vývoje, zaměřuje se na proměny jazykového systému
- ❸ zkoumání jazykových jevů v různých obdobích jejich existence (osa posloupnosti) s cílem rekonstruovat jejich vývoj
- ❹ klade si otázky: co bylo napřed, co potom a proč má daný jev jinou podobu v jisté době než např. v době předcházející
- ❺ historická a historickosrovnávací jazykověda
- ❻ např. etymologie
- ❼ jazyk se neustále vyvíjí = oba pohledy se doplňují!

Základní metody lingvistiky

metoda (řec. způsob poznávání, zkoumání) - způsob poznávání a výkladu jevů, používaný v oblasti lingvistiky

- Popisná metoda
- Historickosrovnávací metoda
- Konfrontační metoda

Popisná metoda

- používá se při zkoumání společenského fungování jazyka, při popisu a analýze prvků a částí jazykového „mechanismu“
- umožňuje shromáždit velké množství materiálu, jehož se používá při sestavování učebnic, gramatik, slovníků

Historickosrovnávací metoda

- zaměřena na odhalení zákonitostí podmiňujících vývoj příbuzných jazyků v minulosti, na rekonstrukci starých, nezaregistrovaných jazykových jednotek, na poznání jazyků v jejich dynamice
- na této metodě založena genetická klasifikace jazyků

Konfrontační (porovnávací) metoda

- uplatňuje se při stanovování shod a rozdílů ve struktuře dvou nebo více jazyků v určitém stádiu jejich vývoje
- na výsledcích výzkumů založena typologická klasifikace jazyků, vznikají srovnávací gramatiky, překladové slovníky a metodické příručky ke studiu cizích jazyků, pro teorii a praxi překladu

Děkuji za pozornost!